

Listening post | Lietuva ir pasaulis auštant 2022-iesiems Įsiklausymų vykusių 2022 m. sausio 11 d. ataskaita

Vedėjos: Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, jolita.kasalyniene@gmail.com, Agnė Mažvilaitė, agne.mazvilaite@gmail.com, Vilma Ferrari, vilma@imotec.lt, Jurgita Gaukštė, gaukstejurgita@gmail.com

Nuotoliniu būdu, 13 dalyvių.

RENGINIO EIGA

16.45 – 17.00 Prisijungimas ir pasisveikinimas.

17.00 – 18.00 Dalijimasis išgyvenimais ir patirtimis bendroje grupėje.

18.00 – 18.30 Bendroje grupėje paliestų temų išgryninimas. Diskusijos mažose grupėse.

18.30 – 18.45 Pertrauka.

18.45 – 19.45 Temų analizė ir hipotezių formulavimas bendroje grupėje.

TEMŲ ANALIZĖ:

Fragmentuotas išorinis ir vidinis pasaulis

„Per daug ekranų, per daug virtualios tikrovės, labai daug triukšmo“, – taip kalba prisimindami 2021-uosius metus skirtinguose Zoom languose išsidėstę dalyviai. Mirkstame įrenginiuose ir nepastebime jų poveikio kūnui. Žmogus praranda santykį su aplinka, su savo vidumi. Nepaisydami to, metus sėdime prie ekranų. Juk galėtų pats žmogus sustoti, išjungti jį. Bet labai sunku. Didelė žmonių komanda dirba, kad žmogus ekrano neišjungtų.

Visos ribos sujudėjo, ir fizinės, ir kaimynų, ir šeimos. Privertė galvoti, ką dabar su tuo daryti. Anksčiau buvo galima 10 metų gyventi vienodai, o dabar pokytis vyksta taip greitai ir verčia kažką daryti. Žmogaus vidus tampa fragmentuotas, sunku viską išlaikyti ir suvirškinti.

Iškyla asociacija su šaltojo karo laikotarpiu, kai Berlyno siena pasaulį buvo padalinusi į dvi dalis, „sovietų“ ir „kapitalizmo“. Buvo aiškus atskyrimas – dvi sistemos. Sieną atliko tam tikrą vaidmenį, į ją buvo galima sukelti pyktį. Sovietai ant jos galėjo „varyti“ tai, kas nepatinka kapitalizme, ir atvirksčiai. Ir dabar, kai Berlyno siena nugriuvusi, nėra aišku, kur sukelti visą nepasitenkinimą. Kur čia mes, kurie „gerai pavarom“, ir kur jūs anoj pusėj, „kur yra š...“. Galbūt tas noras tarptautinėje politikoje vėl supriešinti, padaryti dvi stovyklas – tarsi ilgesys tos Berlyno sienos. Tad ir pasistatėme sieną tarp Lietuvos ir Baltarusijos su koncertina ir kameromis. Lietuvos vyriausybės, arba mūsų visų kolektyvinis noras yra sieną turėti. Ir apskritai mes labai džiaugiamės, kad tie emigrantai važiuoja kažkur kitur.

Visagalybės troškimas bejėgystės fone

Globalizacija. Liberalizmas. Spaudimas vartoti. Kapitalizmo staklės eina ir kuria perdegimą, vartojimą visame kame, klimato krizę. Tarsi turime komfortą, visko „iki kaklo“, o einame iš proto. Ir neribotas vartojimas resursų, tiek materialių, tiek gamtos, tiek fizinių, tiek dvasinių. Visame kame yra persisotinimas, ir tos detalės galvoje jau nebesusijungia, viskas gabaliukais... Vienu metu vyksta begalė dalykų, didelis kompleksškumas: COVID-19, skiepai, pabėgėliai ir t.t..

Tam tikra prasme pasidarėme godūs, norintys visko čia ir dabar. Mes žinome, kad galime daugiau vartoti, matome, kiek visko yra. Šitaip gerai gyvenome, bet apribojo. Norime, kad neribotai visko būtų. Pykstame dėl apribotų galimybių. Galbūt iš to ateina perdegimai žmonių, ekonomikos, išlydžiai per riaušes. Nenorime, kad ribotų, norime būti visagaliai. Nenorime pripažinti, kaip labai bijome mirties. Nedalyvaujame gimimo ir mirties procesuose. Mirusius kūnus atiduodame sutvarkyti įstaigoms, ir kuriasi nemirtingumo iliuzija. Įsiklausymuose retai minimas žodis kūnas. O jis iš tiesų parodo žmogaus ribas.

Buvo labai didelės viltys dedamos į skiepus, bet gamta pasirodė esanti greitesnė. Vis tik tenka atsisakyti visagalybės, pripažinti, jog skiepai mūsų neišgelbės. Ir tarsi išgyvenamas nusivylimas žmonėmis kaip rūšimi, kenkiame sau ir kitiems.

Išgyvename daug baimės ir pykčio. Patiriame frustraciją, ir norime išspręsti viską greitai, gauti greitus atsakymus ir sprendimus.

Žmogus yra pavargęs. Konteineriai griuvę.

Žmogus yra pavargęs, sunku susikalbėti ir padėti vienas kitam. Sociumas irgi yra labai pavargęs. Tai turi psichologines pasekmes, kerta per šeimas, nesusikalbame, pykstamės. Šeimose vyksta tektoniniai lūžiai, neskiepytas brolis su šeima nepakviečiamas prie Kūčių stalo. Griūna ir senos draugystės, nes dėl priešingų nuomonių tam tikrais klausimais, atrodo, kad nėra daugiau apie ką kalbėtis. Visuomenė skyla į teisuolius ir priešus. Nėra dialogo, tik vienpusė komunikacija. Dideliu pagreičiu judame į visuomenės susipriešinimą.

Nebegalime nei sau, nei vieni kitiems būti jausmų talpyklomis.

Išnyko ribos tarp darbo ir namų. Neliko takoskyros tarp asmeninių ir darbinių temų. Organizacijos atlieka ne tik darbdavio vaidmenį, bet tapo ir jausmų talpyklomis darbuotojams. Jose imta kalbėtis savižudybių, mobingo, perdegimo temomis.

Santykis su valdžia: Abipusis nepasitikėjimas? Demokratijos krizė

Valdžiai teko spręsti sudėtingus iššūkius. Ji rinkosi vienodas krizių valdymo strategijas: pandemiją ir migrantų antplūdį sprendė ribojimais, izoliacija. Žmonės nepasitiki valdžia, o valdžia nepasitiki žmonėmis. Auga visuotinis nepasitikėjimas. Nepasitikima skiepais, Dievais, autoritetais.

Visiems norisi laisvės, tik kaip užtikrinti ją, kai mano laisvės įgyvendinimas tampa kitam pareiga?

Veržiasi COVID-19, veržiasi pabėgėliai. Kyla baimė būti užtvindytam. Koncertinos siena - tai mūsų bandymas apsisaugoti. Nesuvokiama, kaip dvi valstybės Lietuva ir Baltarusija gali stumdyti žmones pirmyn atgal. Pabėgėlių krizės valdymo nežmoniškos priemonės ir kaltės jausmas stumia į pasirinkimą, ar būti žiauriais kito žmogaus atžvilgiu, bet sau patogiais, ar kaip tik patirti asmeninių nepatogumų, bet padėti pabėgėliams? Norisi, kad kažkas prisiimtų atsakomybę, kad būtų ką apkaltinti.

Ieškome uždaru grupių, antivakserių ir visokių kitokių, nes tai būdas jaustis saugiu: „štai radau savo mažą burbulą, kur visi su manim sutinka“. Taip kiekvienas pučia savo burbulą, o dialogo nėra, mes nesikalbame. Nebeturiu energijos klausytis kitaip galvojančio ir ginčytis. Išgyvename demokratijos krizę.

Praradome emocijų talpyklas šeimose, ėmėme ieškoti talpyklų organizacijose. Atsiranda desperatiška paieška talpyklos ir valdžioje. Taip norisi, kad kažkas sumažintų mūsų nerimą. Tinka ir autoritarinis lyderis, kuris „apims mane, apsaugos, į burbulą įdės“, „gana meduolių – dabar reikia bizūno“. Iš tos baimės prarasti savo vietą, iš ateities nežinomybės ir pykčio atsiranda pačių autoritariškas elgesys ir autoritarizmo ilgesys.

Nacionalinio tapatumo krizė?

Vyksta pokyčiai pasaulio politikoje. Pamažu dingsta valstybės iš Pasaulio valstybių sąrašo, pavyzdžiui, Honkongas. Lietuva šokiuoja savo užsienio politika, šokinėja prieš pasaulio galybes kaip Dovydas prieš Galijotą. Karo įtampos iš Azijos priartėjo prie Lietuvos sienų.

Mes pabėgėlius kiekvienas įsivaizduojame savaip, o iš tiesų neiname susipažinti ir nepamatome, kokia ten įvairovė. Bijome to, ko norime bijoti. Guodžiamės, kad mes tik giname išorės Europos sąjungos sieną. Vyksta sąmoningas atsiribojimas nuo politinių temų ir moralinių pasirinkimų.

Viską išgyvename, naujai, trumpa istorinė atmintis. Pasaulis išgyveno ne vieną pandemiją, o Rusijos grėsmę jautėme visus pastaruosius 30 metų.

Per pasaulyje judančias geografines ir politines ribas, ištraukiame ir mes į identiteto paieškas. Kas tas mano identitetas? Ar valstybė yra mano identitetas? Galbūt atėjo laikas identiteto remiksą padaryti? Nors nuo seno lietuviai buvo vadinami paskutiniais Europos pagonimis ir gana homogeniška visuomenė, šiandien nacionalinio identiteto ribos išplaukusios. Įsiklausymų renginyje dalyvauja keli lietuviai prisijungę iš kitų šalių, kas gyvena užsienyje, kas darbstogauja. Dalyvauja ir prancūzas, gyvenantis Lietuvoje bei puikiai kalbantis lietuviškai.

Apie „kitą“ Lietuvoje buvo aiški tradicija atsiriboti, išstumti. Atrodo, galime išstumti pabėgėlius, kitaip mąstančius, galbūt net galime išstumti skiepa iš savo kūno. Mes susiduriame ne tik su KITU. Mes kas dieną susiduriame su NAUJU. Keičiasi požiūris į religiją, nacionalinį identitetą, atsiranda lyties takumas. Mes bijome prarasti tapatumą.

Daug kas griuvo – tai dekonstruotas pasaulis. Ir kaip mes jį integruosime, apimdami tiek kitoniškumą, tiek takumą, tiek pasaulinius pokyčius.

Jausmų talpyklų ir įprasminimo paieškos

Intensyviai išgyvename daugybę jausmų, pakankamai didelę baimę ir pyktį. Iškyla švietimo sistemos svarba, kiek mes mokomės reflektuoti, pasidalinti, kalbėtis? Kyla klausimas, ką darome su tais jausmais, kaip juos įvardijame. Ar galime reikšti emocijas nerėkdami? Gali padėti emocijų įžodinimas, tačiau dažnai žmonės tiesiog neturi žodžių jausmams įvardinti ir pasakyti, kas su jais vyksta. Abėcėlės neturime, abėcėlės kalbėtis apie jausmus... Jausmus ir intensyvius išgyvenimus talpinti padeda artimųjų palaikymas, padeda augintiniai, katinai ir šunys. Jeigu turime darbo su emocijomis įrankius ir įgūdžius, esame labiau atsakingi.

Teatras, menas, padeda įvardinti, kas vyksta visuomenėje, ir rasti reikiamus žodžius. Vilniaus gete taip pat buvo teatras. Padeda kultūra, padeda choras - vieta kur skirtingi balsai gali suskambėti, integruotis.

Pamiršome senelių patirtis, kai gyveno harmoningame santykiyje su gamta. Pamiršome savo kūną, ėjimą į gyvą gamtą, visko neracionalizuojant ir nesuskaičiuojant visų žingsnių.

Bendri pastebėjimai

Įsiklausymuose vaikai paminėti beveik 30 kartų. Kalbėta, kad nepaisant chaoso ir neapibrėžtumo, vaikai yra tie patys vaikai, ar jie gimsta mūsų šeimose, ar jie gimsta pabėgėlių šeimose. Jie yra visur. Vaikai suteikia vilties. Girdisi vaikų žaismingas riksmas už ekrano. Galbūt jie galės išgelbėti pasaulį ir sukurs naująją pasaulio sielą.

Praėjusių metų įsiklausymuose buvo labai daug kalbama apie kūną, kūniškumą, nukūninimą, o šiemet kūno temai itin mažai dėmesio.

Įsiklausymuose diskusijos buvo intensyvios. Į renginio pabaigą nuskambėjo tekstas, kuris praėjus mėnesiui po renginio yra ne tiek pamąstymas, kiek tikrovė: „Klausausi, ir stebėdama tai, kas vyksta dabar aplinkui, turiu tokį jausmą, kad pasaulyje vyksta kažkoks trečias pasaulinis karas. Ir jeigu būtų koks šimtas metų atgal, tai tikrai kautumėmės vieni su kitais, su visais ginklais ir visom iš to išeinančiomis pasekmėmis. Kažkas vyksta, chaosas, persitvarkymai, kuriasi kažkokia nauja tvarka. Ir kas iš to bus? Visiškai niekas neaišku“.

HIPOTEZĖ – Sociumas pavargo ir nenori akistatos su sudėtingu pasauliu.

Pirma hipotezės dalis, kas vyksta sociume

Dabar pokyčiai vyksta labai greitai, esame priversti keistis. Visko vyksta labai daug. Daug ekranų, daug virtualios tikrovės, labai daug triukšmo. Didelis kompleksiskumas: globalizacija, kapitalizmas, COVID-19, pabėgėliai, skylančios šeimos, o dar tiek daug visko neįvardijome. Sujudėjo visos ribos – ir fizinės, ir kaimynų, ir šeimos. Sociumas pavargo.

Psichologinės priežastys, giluminė dinamika

Visko, kas vyksta, nepajėgiame nei apdoroti, nei sutalpinti. Negebame įvardinti to, kas vyksta ir ką jaučiame. Žmogui sunku didelius daugiasluoksnius dalykus suvokti, todėl skaido mažais gabaliukais. Vidus tampa fragmentuotas. Iššūkiai kyla ir dėl to, kad nebepakanka įprastinių jausmų talpyklų.

Socialinės psichologinės pasekmės

Žmonės ieško naujų jausmų talpyklų, kas padeda integruoti susiskaldžiusį pasaulį. Ieško erdvių, kur galėtų kalbėtis apie jausmus. Ieško jausmų talpyklų organizacijose ir lyderiuose. Renkasi kultūrą, meną, teatrą, chorą, kas padeda įžodinti išgyvenimus ir suvokti kontekstą. Renkasi gamtą. Kai kurie jungiasi į uždaras grupes, socialinius burbulus, kur visi mąsto panašiai ir juose jaučiasi saugiau.

Sociumas pavargo nuo demokratijos, liberalizmo ir nesibaigiančių iššūkių. Trokšta pailsėti. Iš didelio kompleksiskumo kyla didelis susiskaldymas tarp šalių, visuomenėje, šeimose, draugystėse ir viduje. Žmonės nebeturi energijos klausytis kitaip galvojančio ir ginčytis. Kyla iliuzija apie autoritarinį balsą, kuris pasakytų, kas teisuoliai, kas priešai, kuris apsaugotų nuo pasaulio kompleksiskumo.